

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”

***Raport końcowy z warsztatu refleksyjnego
dotyczącego ewaluacji realizacji Lokalnej
Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego
przez społeczność (LSR) Stowarzyszenia
Lokalna Grupa Działania „Dolina
Stobrawy”***

Kluczbork, 23.01.2019

Warsztat refleksyjny odbył się w dniu 23 stycznia 2019 roku. Udział w nim wzięli przedstawiciele organów LGD (Zarząd i Rada), pracownicy Biura LGD, przedstawiciele wnioskodawców, członkowie lokalnych organizacji pozarządowych oraz lokalni liderzy.

Warsztat refleksyjny to element ewaluacji wewnętrznej wprowadzony do realizacji w LGD Wytyczną Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Wytyczna 5/3/2017 z 18 sierpnia 2017 r.). Zgodnie z nią oraz Podręcznikiem Monitoringu i Ewaluacji LSR, na początku każdego roku LGD dokonuje ewaluacji wewnętrznej, której kulminacyjnym punktem jest przeprowadzanie ćwiczeń opartych o analizę i refleksję nad otrzymanymi wynikami mających na celu dokonanie bieżącej analizy procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR. Celem warsztatu jest lepsze zrozumienie osiągniętych rezultatów, zmian otoczenia oraz przewidywanie zagrożeń związanych z realizacją wskaźników, a poprzez to całej Strategii. Rozważania przeprowadzone w trakcie warsztatów mogą być również podstawą do podejmowania decyzji o ewentualnej zmianie kierunku działań.

Program spotkania refleksyjnego:

1. Przywitanie uczestników, przedstawienie informacji o celu spotkania i krótka informacji o LGD.
2. Przedstawienie się poszczególnych uczestników i zajęcia integracyjne.
3. Prezentacja multimedialna LGD związana z realizacją LSR, zmianami w sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD, stanem realizacji planów przyjętych na poprzednim warsztacie.
4. Praca warsztatowa moderowana (worldcafe, metoda karteczkowa, wywiad pogłębiony) dotycząca zagadnień wynikających z Wytycznej Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
5. Podsumowanie i zakończenie spotkania.

Spotkanie rozpoczęło się przywitaniem uczestników i przeprowadzeniem zajęć integracyjnych dla uczestników, którzy mieli za zadanie przypisać zwierzę kojarzące się z podanymi na przygotowanych kartkach hasłami. Z przeprowadzonego zadania powstały poniższe skojarzenia:

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”: tygrys, wiewiórka, pszczoła, koń, lis, **lew**, tygrys, **lew**, ryba, złota rybka,

Zarząd Stowarzyszenia LGD „Dolina Stobrawy”: struś, sowa, lew, pszczoła (rodzina pszczela), papuga, **kot**, **kot**, tygrys, karp, suseł

Rada Decyzyjna: mrówki, zimorodki, kogut, pies, kot, niedźwiedź, wydra, słoń, szczupak, leniwiec

Pracownicy biura: jelenie, orły, kot, kowalik, pies, sowy, lew, mrówki, płotki, jelen

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego: leniwiec, sępy, pies, słoń, niedźwiedź, miodożer, orzeł, hipopotam, rekin, skunks

Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: król lew, małpy, żółw, zając, lew, koń, niedźwiedź, leniwiec, rekin, lis

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa: żyrafa, pawie, słoń, owca, koza, lis, paw, lis, sęp, wilk.

Następnie zgodnie z wytycznymi warsztat refleksyjny był kontynuowany przez prezentację zestawień i materiałów przygotowanych przez pracowników Biura LGD, które dotyczyły procesu realizacji LSR, zmianami w sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD i stanem realizacji planów przyjętych na poprzednim warsztacie. Po zakończeniu prezentacji zostały przeprowadzone warsztaty w ramach których analizowano pytania wynikające z Wytycznej Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zagadnienia omawiane na spotkaniu oraz konkluzje z dyskusji:

1. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?

- 1.1. Jeżeli nie to czy poziom realizacji może negatywnie wpłynąć na realizację celów LSR?
- 1.2. Jakie można wskazać przyczyny odstępstw od planu?
- 1.3. Jakie działania można podjąć, by uniknąć ich w kolejnym roku?

Realizacja finansowa i rzeczowa LSR jest zadowalająca. Realizacja planu naborów również przebiegała zgodnie z planem ustalonym na początku roku. Niestety z przyczyn niezależnych od LGD pod koniec roku 2018 jeden wskaźnik, który był do osiągnięcia do terminu kamienia milowego był zagrożony. Wnioskodawca, który złożył wniosek w ramach rozwoju rynków zbytu, produktów i usług lokalnych, wycofał złożony wniosek. Beneficjent ze względu na niespotykany pomysł miał obawy co do jego realizacji i utrzymania trwałości, także uzupełnienia i wygórowane wymagania UM w Opolu wobec wnioskodawcy i jego innowacyjnego pomysłu miały istotny wpływ na decyzję wycofania wniosku. Pod koniec roku 2018 rozporządzenie dotyczące realizacji wskaźników do daty kamienia milowego zmieniło się i zagrożony wskaźnik stał się nieaktualny.

W 2018 roku ogłoszono także nabory numer 9-12/2018 obejmujące zakresem utworzenie inkubatorów, partnerstw i rozwój rynków zbytu na które nie zostały złożone propozycje projektów przez wnioskodawców. Być może przyczyną braku zainteresowania były zbyt duże wymagania formalne oraz liczba współpartnerów. Zaproponowano, by skorygować warunki na które ma wpływ LGD i zmniejszyć wymagania, np. wymagana ilość partnerów w projektach. Sugerowano także by ponowić nabory, które cieszą się mniejszym zainteresowaniem. Uczestnicy warsztatów zaznaczyli także, że może pojawić się problem pod koniec okresu programowania ze względu na wydłużający się czas weryfikacji

składanych wniosków przez UM, co przekłada się na środki wypłacane LGD na funkcjonowanie biura i aktywizację (może pojawić się zagrożenie braku płynności finansowej) i wycofywanie się wnioskodawców z realizacji zamierzonych planów.

W celu niwelowania zagrożeń związanych z niejasnością przepisów, dużymi wymaganiami zalecono organizację większej ilości szkoleń, podczas których potencjalni wnioskodawcy będą zaznajamiani z dobrymi praktykami beneficjentów, którzy już realizowali podobne projekty.

2. W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?

- 2.1. W jakich obszarach tematycznych jakość wniosków jest zadowalająca, a w których budzi wątpliwość?
- 2.2. Jeżeli jakość w pewnych obszarach budzi wątpliwość, czy może odbić się na realizacji celów LSR?
- 2.3. Co można zrobić, by podnieść jakość wniosków?

Uczestnicy stwierdzili, iż składane wnioski i ich jakość mają pozytywny wpływ na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie. W zależności od beneficjenta i jego doświadczenia jakość wniosków jest różna. Mniej doświadczeni beneficjenci, lub osoby fizyczne wypełniające samodzielnie wnioski popełniają więcej błędów, natomiast są bardziej świadomi o ich zawartości. Natomiast wnioskodawcy korzystający z profesjonalnych biur konsultingowych, składają lepszej jakości wnioski natomiast często zdarza się, że sam wnioskodawca nie jest świadomy ich zawartości. Niezmiennie wnioskodawcy nie przywiązują dużej wagi do uzasadnienia lokalnych kryteriów wyboru operacji. Generalnie dużo wniosków miało słabe uzasadnienie zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru operacji, co utrudniało pracę Radzie Decyzyjnej. Zarekomendowano organizację większej ilości szkoleń i doradztwa oraz dalsze zachęcanie beneficjentów do aktywnego udziału w konsultacjach oraz korzystania z doradztwa. Proponowano także aby w dalszym ciągu dbać o wybór wniosków, które w najwyższym stopniu swoją jakością przyczyniają się do osiągnięcia zaplanowanych wskaźników;

3. W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?

- 3.1. Czy są jednoznaczne, obiektywne, czy pozwalają wybrać najlepsze wnioski?
- 3.2. Czy wnioskodawcy zgłaszają wątpliwości odnośnie kryteriów, jakie?
- 3.3. Co można zrobić, żeby poprawić katalog kryteriów?

Kryteria są generalnie jednoznaczne i obiektywne oraz pozwalają wybrać najlepsze projekty. Zapisy dotyczące niektórych kryteriów wymagają jedynie doprecyzowania tak, aby nie budziły wątpliwości interpretacyjnych, zarówno pośród członków Rady oraz wnioskodawców. Zmiany te powinny dotyczyć innowacyjności – należy lepiej doprecyzować opis kryterium, aby był bardziej jednoznaczny. Uwzględnić, że nie chodzi wyłącznie o innowacyjność na obszarze LGD, ale również stworzyć zapisy ujmujące w analizie innowacyjności teren miasta Kluczbork, które nie wchodzi w skład LGD, ale jest liderem wielu działań i kierunków rozwoju dla sąsiednich gmin. Niektóre grupy wnioskodawców zgłaszają poczucie dyskryminacji ze względu na faworyzowanie,

niektórych grup potencjalnych wnioskodawców, np. kobiety bądź osoby młode do 35 roku życia. Grupą defaworyzowaną powinny być także osoby powyżej 50-tego roku życia. Także kryterium dot. ochrony środowiska powinno być doprecyzowane tak, aby kryterium jasno określało od czego wylicza się procentowy poziom rozwiązania ekologicznego, sugestia aby od całości planowanego do zakupu w ramach projektu sprzętu/urządzeń/maszyn etc. Kryterium stopień wykorzystania lokalnych zasobów – w obecnym kształcie pozwala na subiektywną ocenę więc należałoby stworzyć definicję, która będzie miała bardziej obiektywny charakter. Kryterium dotyczące wielkości miejscowości – należy doprecyzować, że liczba mieszkańców liczona jest na stan 31.12 roku poprzedzającego rok złożenia wniosku na podstawie danych z Urzędu Gminy (zameldowanie stałe). Kryterium: operacja połączona z podnoszeniem kompetencji – należy doprecyzować zapis, że podnoszenie kompetencji (w postaci np. szkolenia) musi być ujęte w kosztorysie. Kryterium powiązanie z innymi projektami – należy doprecyzować, że powiązanie musi być wykazane z projektami, które realizowane były nie wcześniej niż 5 lat przed złożeniem wniosku (termin zakończenia realizacji projektu). Zakres czasowy doświadczenia wnioskodawcy należałoby zwiększyć z 3 do 5 lat. Wymienione wcześniej zmiany powinny zostać również wdrożone w ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji dla projektów grantowych.

4. W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?

- 4.1. Jakie zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej nastąpiły i mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR?
- 4.2. Czy widać zróżnicowania potrzeb między poszczególnymi gminami? Jak i jak można na nie zareagować?

Wybrane oraz realizowane projekty w znacznym stopniu przyczyniają się do osiągnięcia zaplanowanych celów. Niektóre cele i ich wskaźniki zostały już zrealizowane, jednak jak pokazują sygnały płynące od potencjalnych beneficjentów, w dalszym ciągu jest duże zainteresowanie ich realizacją (głównie infrastruktura w postaci placów rekreacyjnych) i tworzenie nowych miejsc pracy (podejmowanie i rozwijanie działalności). Dodatkowo niektóre przedsięwzięcia zrealizowano pomimo niewykorzystania wszystkich środków przeznaczonych na ten cel (powstały oszczędności). Zauważalny jest deficyt skutecznie działających liderów lokalnych co jest skutkiem wielu obowiązków związanych z życiem prywatnym i poprawą sytuacji społeczno – ekonomicznej mieszkańców, która obniża ich aktywność społeczną. Zniechęcenie liderów spowodowane jest także skomplikowanymi procedurami i przepisami związanymi z aplikowaniem o środki publiczne. Sami mieszkańcy mają dużą świadomość w zakresie potrzeb swojej miejscowości i chęci ich zaspokajania, natomiast w niewielkim stopniu mają świadomość potrzeb sąsiednich miejscowości. Ma to negatywny wpływ na chęć współpracy przy realizacji projektów grantowych. Rekomenduje się dalsze monitorowanie stopnia realizacji celów i ich wskaźników, podejmowanie interwencji w przypadku tych o niższym stopniu realizacji. Dokonanie pogłębionej diagnozy zapotrzebowania na realizację konkursów związanych z przedsięwzięciami, które cieszą się największym zainteresowaniem a w przypadku braku

zainteresowania niektórymi przedsięwzięciami, lub oszczędności przy zrealizowanych przedsięwzięciach konieczna jest aktualizacja LSR. Należy także aktywnie animować rozwój środowiska lokalnych liderów.

5. Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?

5.1. Czy zbierane dane są wiarygodne, a źródła trafne?

5.2. Jeśli nie, to jakie zmiany można wprowadzić na tym etapie?

Przyjęty system wskaźników generalnie dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii. Jedynie w przypadku niektórych wskaźników przyjęto zbyt niską wartość na etapie opracowywania LSR, efektem tego jest osiągnięcie na tym etapie wdrażania LSR zaplanowanego poziomu wskaźników przy jednoczesnym niewykorzystaniu wszystkich zaplanowanych środków. Wątpliwości co do trafności źródeł informacji dla monitorowania wskaźnika dotyczy wskaźników rezultatu 2.1.1. oraz 2.1.2., mówiących o liczbie osób korzystających z infrastruktury. Istnieją wątpliwości czy dane przekazane przez beneficjentów będą wiarygodna oraz miarodajne. Rekomenduje się zmianę LSR i zwiększenie przekroczonych wskaźników oraz zastosowanie bardziej miarodajnego sposobu pomiaru wskaźników. Należy się także zastanowić czy ilość/liczba mieszkańców danych miejscowości mająca możliwość korzystania z obiektów infrastruktury może być brana pod uwagę jako spełnienie wskaźników. Niewykorzystane środki w zrealizowanych przedsięwzięciach należy przesunąć na inne przedsięwzięcia, które cieszą się większą popularnością.

6. Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?

6.1. Jakie zmiany można wprowadzić w procedurach na tym etapie, by podnieść ich użyteczność?

Procedury naboru projektów, wyboru przez Radę oraz realizacji projektów generalnie są zrozumiałe przez beneficjentów. Dużą w tym zasługą pracowników Biura LGD, którzy pomagają/doradzają beneficjentom. Rozpoczęcie realizacji projektów uzależnione jest od czasu weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim. Często czas tej weryfikacji jest zdecydowanie dłuższy niż określają to przepisy. Należy lobbować w UM zwiększenie etatów i skrócenie czasu weryfikacji WoPP i WoP. Trudności realizacyjne związane są z koniecznością przeprowadzenia procedur związanych z uzasadnieniem ceny w postaci zapytań cenowych/ofertowych, szczególnie w związku z długą oceną wniosków i zmianą cen od momentu złożenia wniosku. Trudności budzi również konieczność śledzenia ciągłych zmian przepisów, wytycznych, wzorów dokumentacji aplikacyjnej czy interpretacji dlatego powinna być dostępna pomoc prawna w sprawie zmieniających się ciągle przepisów. W związku z problemami rekomenduje się aby lobbowano w Urzędzie Marszałkowskim przyspieszenie czasu rozpatrywania wniosków, uproszczenie procedur, co może pozytywnie wpłynąć na szybkość procesu wdrażania LSR. Należy także dalej świadczyć wysokiej jakości pomoc doradczą dla beneficjentów.

7. Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?

Skuteczność działań biura LGD w analizowanych aspektach jest wysoka (pomimo braków kadrowych). Uczestnicy warsztatów uznali, że biuro działa bardzo dobrze i sprawnie. Działania informacyjne oraz promocyjne prowadzone są za pośrednictwem zróżnicowanych kanałów – FB, prasa, lokalne imprezy, strona internetowa. Taki dobór kanałów pozwala na dotarcie do potencjalnych beneficjentów. Skuteczność działań doradczych, animacyjnych oraz informacyjno – promocyjnych jest wysoka. Rekomenduje się w dalszym ciągu utrzymanie szerokich kanałów dystrybucji informacji o LGD i jego działaniach, świadczenie wysokiej jakości działań. Przy obecnej liczbie zadań pożądane byłoby zwiększenie środków na funkcjonowanie LGD oraz aktywizację społeczności lokalnej w celu utworzenia dodatkowego etatu związanego z obsługą tych zadań.

8. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?

Wnioski:

- na tym etapie wdrażania LSR należy zmienić wskaźniki i zaktualizować kwoty finansujące poszczególne przedsięwzięcia;
- szczególną uwagę poświęcić należy na przeprowadzenie naborów zagrożonych niskim zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów;
- jeśli nie uda się tych naborów przeprowadzić, należy zaktualizować LSR.

Rekomendacje:

- należy przeanalizować działania i zmienić budżet LSR;
- zwiększyć elastyczność LSR;
- należy ponownie wykonać badanie obszaru i odpowiedzieć na nowe potrzeby mieszkańców;
- przy obecnej liczbie zadań pożądane byłoby zwiększenie środków na funkcjonowanie LGD oraz aktywizację społeczności lokalnej w celu utworzenia dodatkowego etatu związanego z obsługą tych zadań;
- należy opracować nowe metody pozyskiwania informacji o potrzebach potencjalnych odbiorców;
- należy lobbować uproszczenie procedur rozliczania projektów, prefinansowania projektów, przyspieszenie pracy UM podczas weryfikacji WoPP i WoP.